

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

МІЖВУЗІВСЬКІЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
ДРОГОБИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES

INTERUNIVERSITY COLLECTION OF DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY YOUNG SCIENTISTS RESEARCH PAPERS

ВИПУСК 20
ISSUE 20

ДРОГОБИЧ 2018
ДРОHOBYCH 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

**ВИПУСК 20. ТОМ 3
ISSUE 20. VOLUME 3**

**Дрогобич, 2018
Drohobych, 2018**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від 30.08.2018 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомя]. – Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2018. – Вип. 20. Том 3. – 186 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Головний редактор: Пантюк М.П. – д.пед.н., проф.

Заступники головного редактора:

Ільницький В.І. – д.і.н., проф. (співредактор);

Душний А.І. – к.пед.н., доц., чл.-кор. МАНПО (співредактор);

Зимомя І.М. – д.філол.н., проф. (співредактор).

Редакційна колегія:

Бермес І.Л. – д.мист., проф.; Бистрова О.О. – д.філол.н., проф.; Боршевич В.Т. – д.і.н.; Вагнер Марек – д.габіл. з іст., проф. (Польща); Ярушак М.І. – к.пед.н.; Давидов М.А. – д.мист., проф., акад. МАІ, засл. діяч мист. Укр.; Дмитрів І.І. – к.філол.н., доц. (відп. секретар); Добрянський І.А. – д.пед.н., проф.; Жигайло О.О. – к.психол.н., доц.; Зимомя М.І. – д.філол.н., проф.; Іванишин П.В. – д.філол.н., проф.; Імханіцький М.Й. – д.мист., проф., засл. діяч мист. РФ (Росія); Квас О.В. – д.пед.н., проф.; Кемінь В.П. – д.пед.н., проф.; Кияновська Л.О. – д.мист., проф., засл. діяч мист. Укр.; Козаренко О.В. – д.мист., проф., засл. діяч мист. Укр.; Козир А.В. – д.пед.н., проф.; Литвин М.Р. – д.і.н., проф.; Медведик Ю.Є. – д.мист., проф.; Москалещ В.П. – д.психол.н., проф.; Новаковська Катажина – д.габіл. з філол. (Польща); Оршанський Л.В. – д.пед.н., проф.; Палінчак М.М. – д.політ.н., проф.; Петrenchко О.М. – д.і.н., проф.; Сабат Г.П. – д.філол.н., проф.; Савчин М.В. – д.психол.н., проф.; Сейко Н.А. – д.пед.н., проф.; Сенік Л.Т. – д.філол.н., проф.; Сергійчук В.І. – д.і.н., проф.; Ситник О.М. – д.і.н., доц.; Шашевська І.О. – д.пед.н., проф., акад. МАНПО; Шашевський А.Я. – д.мист., проф., акад. МАІ, засл. діяч мист. Укр.; Штемпнік Анджей – д.габіл. з іст., проф. (Польща); Тельвак В.В. – д.і.н., проф.; Футала В.П. – д.і.н., проф.; Циховська Е.Д. – д.філол.н., проф.

Рецензенти:

Астаф'єв О.Г. – д.філол.н., проф. каф. теорії літ., компаратив. і літ. тв. ІФ КНУ ім. Т. Шевченка.

Падалка Г.М. – д.пед.н., проф. каф. ф-но вик. та худ. культ. ІМ НПУ ім. М. Драгоманова.

Патриляк І.К. – д.і.н., проф. каф. новіт. іст. України, декан іст. фак. КНУ ім. Т. Шевченка.

Скотна Н.В. – д.філос.н., проф., зав. каф. практич. психол., ректор ДДПУ ім. І. Франка.

Збірник індексується в міжнародних базах даних: Index Copernicus International, Polish Scholarly Bibliography, Info Base Index, Research Bible, Open Academic Journals Index, Scientific Indexing Services, Inno Space, Cite Factor.

Статті збірника прирівнюються до публікацій у виданнях України, які включені до міжнародних науково-метричних баз відповідно до вимог наказу МОН України від 17 жовтня 2012 р. № 1112 (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 03.12.2012 р. № 1380).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія KB № 19906-9706P від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомя І.М.

Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2018
© Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомя І.М., 2018

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 11 from 30.08.2018)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya]. – Drohobych: Publishing House „Helvetica”, 2018. – Issue 20. Volume 3. – 186 p.

The publication is intended for those who is interested in the High School Pedagogics and psychology, philology, art development.

Chief editor:

M. Pantjuk – PhD hab. (Education), Professor.

Deputy Editors:

V. Ilnytskyi – PhD hab. (History), Professor (co-editor);

A. Dushnyi – PhD (Education), Associate Professor, EISA Corresponding Member (co-editor);

I. Zymomrya – PhD hab. (Philology), Professor (co-editor).

Editorial board:

I. Bermes – Doctor of Arts, Professor, V. Borshcheych – Doctor of History; M. Wagner – Dr. habil. in History, Professor (Poland); M. Yarushak – Ph.D. in Education; M. Davydov – Doctor of Arts, Professor, Academician of IIA, Honored Artist of Ukraine; I. Dmytriv – Ph.D. In Philology, Associate Professor (exec. Secretary); I. Dobryanskyj – Doctor of Education, Professor; O. Zhyhaylo – Ph.D. In Psychology, Associate Professor; M. Zymomrya – Doctor of Philology, Professor; P. Ivanyshyn – Doctor of Philology, Professor; M. Imhanizkij – Doctor of Arts, Professor, Honored Artist of the Russian Federation (Russia); O. Kvas – Doctor of Education, Professor; V. Kemin’ – Doctor of Education, Professor; L. Kyjanovska – Doctor of Arts, Professor, Honored Artist of Ukraine; O. Kozarenko – Doctor of Arts, Professor, Honored Artist of Ukraine; A. Kozyr – Doctor of Education, Professor; M. Lytvyn – Doctor of History, Professor; J. Medvedyk – Doctor of Arts, Professor; V. Moskaletz – Doctor of Psychology, Professor; K. Nowakowska – Dr. habil. in Philology (Poland); L. Orshanskyj – Doctor of Education, Professor; M. Palinchak – Doctor of Political Sciences, Professor; O. Petrechko – Doctor of History, Professor; H. Sabat – Doctor of Philology, Professor; M. Savchyn – Doctor of Psychology, Professor; N. Sejko – Doctor of Education, Professor; L. Senyk – Doctor of Philology, Professor; V. Serhijchuk – Doctor of History, Professor; O. Sytnyk – Doctor of History, Associate Professor; I. Stashevskaja – Doctor of Education, Professor, Academician EISA; A. Stashevskiy – Doctor of Arts, Professor, Academician of IIA, Honored Artist of Ukraine; A. Stempnik – Dr. habil. in History, Professor (Poland); V. Telvak – Doctor of History, Professor; V. Futala – Doctor of History, Professor; E. Tsyhovska – Doctor of Philology, Professor.

Reviewers:

O. Astafjev – Doctor of Philology, Professor of Literature Theory, Comparative Literature and Literary Work Department of Philology Institute Kyiv of ational Taras Shevchenko University.

H. Padalka – Doctor of Education, Professor of piano performance and artistic culture Department of Art Institute National Pedagogical Dragomanov University.

I. Patryljak – Doctor of History, Professor of Ukraine Modern History Department, the Dean of History Faculty of Kyiv National Taras Shevchenko University.

N. Skotna – Doctor of Philosophy, Professor, Head of Applied Psychology Department, Rector of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.

The collection is notated in such international databases as: Index Copernicus International, Polish Scholarly Bibliography, Info Base Index, Research Bible, Open Academic Journals Index, Scientific Indexing Services, Inno Space, Cite Factor.

The articles are equaled to publications in Ukrainian journals included in international scientific metric databases in accordance with the MES of Ukraine order dd. 17 november 2012 p. No 1112 (amended by the MES of Ukraine order dd. 03.12.2012 No 1380). Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.
Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2018
© V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2018

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ

Павло ТОКАЛЕНКО. Висвітлення сучасниками Першої російської революції політики царської реакції 1905–1910 років.....	4
Ірина ХОРКАВА. Наукові семінари як невіддільний складник навчально-виховного процесу у Львівській богословській академії УГКЦ упродовж 20-30-х рр. ХХ ст.....	10
Олександр ЧЕРЕМІСІН. Модернізаційні заходи міського самоврядування Херсона у сфері благоустрою в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.....	18
Анатолій ЩЕДРИН. Проблема «СЕТІ – SETI» в контексті історії науки и техніки.....	22

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Рада МИХАЙЛОВА. Про наукові дефініції «мистецька» та «художня» школа.....	26
Лілія ПАСІЧНЯК. Традиційна інструментальна музична культура українців повіту Марамуреш (Румунія).....	30
Надія ТОВТИН. Іван Югасевич – талановитий український укладач та переписувач літургійно-позацерковних музичних збірників ХVІІІ – ХІХ ст. (до питання його приналежності українській культурі у деяких дослідженнях сучасних дослідників).....	35
Софія ТРИКОЛЕНКО. Природні форми мінералів у ювелірній творчості Андрія Комарова.....	42
Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА. Музичний фольклор як ідентифікація українців Пряшівщини (Словаччина).....	46

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Тетяна ПАСТЕРНАК. Стратегії епідейктичного дискурсу в жанрі інавгураційної політичної промови.....	53
Катерина РАДІОНОВА. Критерії й особливості ідеографічної класифікації стійких компаративних одиниць англійської мови.....	58
Світлана ТЕРЕХОВА, Гліб РУДНИЦЬКИЙ. Універсальна проблема добра й зла та її інтерпретація в детективному романі «Відповідь знає лише Еванс» А. Крісті (поліпарадигмальний аналіз).....	63
Зара ТИЩЕНКО. Стилістико-синтаксична організація контекстів із ключовим словообразом <i>кінь</i> у поезії Т. Мельничука.....	67
Наталія ТКАЧЕНКО. Семантичні процеси утворення репрезентацій простору в британському й американському варіантах англійської мови.....	74
Тетяна ХРАБАН. Прагматичний аспект функціонування інтернет-мемів під час російсько-українського конфлікту.....	78
Марія ЧІКАРЬКОВА. Образ Музи в українській поезії кінця ХІХ – поч. ХХ ст.....	84
Ольга ШАПОЧКІНА. Репрезентація предикатів емоційно-психічного стану у давньогерманських мовах.....	88

ПЕДАГОГІКА

Зіновій ОНИШКІВ. Модель закладу загальної середньої освіти сільської місцевості в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	93
Анна ПЕТРИКІНА. Формування творчої активності в учнів 5–8 класів з порушеннями зору засобами музейної педагогіки: теоретичні передумови дослідження проблеми.....	97

CONTENTS

HISTORY

- Pavlo TOKALENKO.** Disclosure by contemporaries of the First Russian revolution of the politics of the tsarist reaction of 1905–1910..... 4
- Iryna KHORKAVA.** Scientific seminars as an inseparable part of educational process in Lviv theological academy of Ukrainian Greek catholic church during 20-30 years xx century 10
- Alexander CHEREMISIN.** Modernization measures taken by Kherson's local self-government in the sphere of town improvement during the second half of the XIX – the beginning of XX cent..... 18
- Anatoliy TSHEDRIN.** The problem of “CETI – SETI” in the context of the history of science and technology..... 22

ART STUDIES

- Rada MYKCHAILOVA.** About scientific deference “art school” and “artistic school” 26
- Liliya PASICHNYAK.** The traditional instrumental music culture of Ukrainians of Maramures Comitat (Romania) 30
- Nadiya TOVTYN.** Ivan Yuhasevych – talented of Ukrainian stocker and recorder of liturgical and paraliturgical musical collektions of the XVIII – XIX centuries (to the question of his belonging to Ukrainian culture in some studies of modern researchers)..... 35
- Sofia TRYKOLENKO.** Natural forms of minerals in jewelry by Andry Komarov..... 42
- Olga FABRYKA-PROTSKA.** Music folklor as an identification of Ukrainians Preshov (Slovakia)..... 46

LINGUISTICS. LITERATURE STUDIES

- Tetiana PASTERNAK.** The strategies of epideictic discourse in the genre of political inaugural address 53
- Katerina RADIONOVA.** Criteria and peculiarities of English stable comparative units' ideographic classification..... 58
- Svitlana TEREKHOVA, Hlib RUDNYTSKY.** Universal problem of good and evil and its interpretation in the detective novel “Why did not they ask Evans?” by A. Christey (multy-paradigm analyses)..... 63
- Zara TYSHCHENKO.** Stylistic-syntax organization of contexts with key word-image of *horse* in the poetry of T. Melnychuk..... 67
- Nataliya TKACHENKO.** Semantic processes of creating cultural linguistic representations of space in the British and American variants of English..... 74
- Tetyana KHRABAN.** The pragmatic aspect of internet mems functioning at the time of the Russian-Ukrainian conflict 78
- Mariya CHIKARKOVA.** The image of Muse in Ukrainian poetry at the turn of the XIX – XX centuries..... 84
- Olga SHAPOCHKINA.** Representation of the predicates of emotional and mental state in old Germanic languages..... 88

PEDAGOGY

- Zinovii ONYSHKIV.** Models of a rural comprehensive educational establishment in the pedagogical heritage of Vasyl Sukhomlynsky 93
- Anna PETRYKINA.** Formation of creative activity of 5-8 form visually impaired students by means of museum pedagogy: theoretical background 97

Nataliia POZHARSKA. Linguocognitive procedures of reference regulation at the microlevel.....	102
Svitlana PRYSHCHEPA. Planning of the educational activity of a class collective as a means of forming the key competences of pupils.....	107
Tetiana SEVERINA. Formation of learner autonomy beyond the classroom	111
Halyna SICHKARENKO. Professional motivation of pedagoges	116
Svitlana SKVORTSOVA. Teaching mathematics to learners-representatives of digital generation.....	120
Tetiana STROHAL. Application of the intermodal approach to artistic studies (musical component).....	125
Svitlana TESLENKO. Education of national patriotic feelings of senior preschool children in the process of studying with homeland.....	131
Iryna TOLMACHOVA, Valeriia BAKHMUTSKA. Pedagogical characteristics of information and communication competence of teacher	138
Olena TRYFONOVA, Lesia KAGDINA. National and patriotic education of senior preschool age children in speech creative activity.....	144
Zoryana UDYCH. Workshop inclusive education in the organization of educational activities of future teachers	148
Lulu JIN. State of educational materials regarding the requirements to the formation of the primary school pupils' linguocultural competence	154
Valentyna SHAKHRAI. The role of the value-dispositional component in the development of social competence of an individual.....	163
Valentyna SHEVCHENKO. Methodological guidelines for the formation of information-analytical competence of future specialists in accounting and taxation in the process of professional training	169
Liudmila SHLIEINA. Gender culture of studental youth in higher education.....	176

Людмила ШЛЕІНА,
аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Україна) ludmillabach@ukr.net

ГЕНДЕРНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито сутність і особливості гендерної культури як теоретичне підґрунтя її формування в студентській молоді. Проаналізовано стан дослідженості проблеми формування гендерної культури студентської молоді в умовах закладу вищої освіти; констатовано, що найбільший інтерес науковців викликає проблема гендерного виховання молоді. У дослідженні з'ясовано, що поняття «гендерна культура» в науковій літературі розглядається як сукупність статево-рольових цінностей у суспільних відносинах і відповідних норм поведінки, потреб, інтересів і форм діяльності, що зумовлена суспільним устроєм, релігійними віруваннями. Доведено, що молодий студентський вік є чутливим і сприятливим періодом для формування гендерної культури.

Ключові слова: гендерна культура, гендер, культура, студентська молодь.

Liudmila SHLIEINA,
Phd student of the Department of Pedagogy and Pedagogical Excellence
Melitopol State Pedagogical University
named after Bohdan Khmelnytsky
(Melitopol, Ukraine) ludmillabach@ukr.net

GENDER CULTURE OF STUDENTAL YOUTH IN HIGHER EDUCATION

In the article the essence and special aspects of gender culture as theoretical basis of its formation among young students are explained. The state of the problem of young student gender culture formation in conditions of a higher education institution is analyzed. It was stated that the greatest interest of scientists is the problem of young people gender education. The research found that the concept of "gender culture" in the scientific literature is regarded as a complex of gender-role values in social relations and their corresponding norms of behavior, needs, interests and forms of activity, which is conditioned by social order, religious beliefs. It is proved that the young student's age is a sensitive and favorable period for the gender culture formation.

The entry of Ukraine into the world educational space has led to the need for the implementation of a new educational system, which requires new approaches, relationships, behavior, etc. An integrated solution of the society sustainable development problems is impossible without creating equal opportunities for self-realization of the individual regardless of its gender in any sphere of life. An indicator of a truly democratic society is the realization of the idea of gender equality in interpersonal relations, giving representatives of both genders equal rights and equal chances. Recently, the issue of gender equality has become a priority in the whole modern world, there has been an urgent need for the formation of new relationships between women and men, which should be based on equal partnership, giving both genders equal access to the benefits of civilization.

It is determined that gender culture of young students is a subjectively determined system of values, gender knowledge, gender-role norms of behavior that promote the implementation of student abilities of different genders as equal social creatures, form the gender qualities of the individual through the implementation of such organizational and pedagogical conditions as development gender competence of the teacher; the organization of gender education of students in the educational activities of the higher education institution.

Key words: gender culture, gender, culture, young students.

Постановка проблеми. Вхідження України у світовий освітній простір зумовило необхідність імплементації нової освітньої системи, яка вимагає новітніх підходів, відносин, поведінки й ін. Комплексне вирішення проблем сталого розвитку суспільства неможливе без створення рівних можливостей для самореалізації особистості незалежно від її статі в будь-якій сфері життєдіяльності. Показником дійсно демократичного суспільства вважається реалізація ідеї гендерної рівності в між-

статевих стосунках, надання представникам обох статей рівних прав і рівних шансів. Останнім часом питання гендерної рівності стало пріоритетним у всьому сучасному світі, виникла гостра потреба у формуванні нових взаємовідносин між жінками та чоловіками, що мають бути засновані на рівнопартнерських засадах, на наданні обом статям рівного доступу до благ цивілізації (Терзі, 2007: 238).

Аналіз досліджень. Гендерний аспект проблеми становлення та виховання особистості

висвітлений у дослідженнях із гендерної педагогіки (А. Аніщенко, С. Вихор, Т. Дороніна, І. Іванова, Л. Кобелянська, В. Кравець, Г. Лактіонова, О. Луценко, І. Мунтян, С. Олійник, О. Семиколінова, П. Терзі, О. Цокур, Л. Штильова, Л. Яценко, С. Яшник) і гендерної психології (Т. Бендас, Т. Говорун, Н. Городнова, Т. Зелінська, Є. Ільїн, О. Камінська, О. Кізь, О. Кікінежді, О. Кісь, І. Кльоцина й інші).

Мета статті – теоретичне обґрунтування особливостей формування гендерної культури студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. В останнє десятиріччя проблеми гендерної культури привертають усе більшу увагу науковців, соціальних працівників, педагогів, які намагаються з'ясувати проблеми становлення та розвитку гендерних процесів в Україні.

Попри дослідження, здійснені в цій галузі, слухним у нашій статті вважаємо звернення до аналізу сутності та виявлення особливостей гендерної культури як теоретичного підґрунтя її формування в студентської молоді. Розглядаючи поняття «гендерна культура», маємо зазначити, що особливість цього феномена полягає в поєднанні двох понять – «гендер» і «культура», серед яких гендер вважаємо ключовим. Тож ми не можемо обійти увагою трактування як самого поняття «гендер», так і дефініції «культура» загалом.

Визначення поняття «гендер» містить науковдовідкова література. Так, у словнику гендерних термінів його трактують як сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство змушує виконувати особистість залежно від її біологічної статі (Пірен та ін., 2002: 7).

Гендер – це характеристика соціальної приналежності до певного виду осіб, уявлення кожного індивіда про рольові характеристики й особливості поведінки тієї групи індивідів, до якої він належить (Харченко, 2013: 258).

Гендер як багатокомпонентна структура визначається чотирма групами характеристик: біологічна стать, гендерна ідентичність, гендерні стереотипи та гендерні ролі. Ці характеристики впливають на соціалізацію молодих людей у суспільстві (Говорун та ін., 2004: 148).

Аналізуючи різні підходи до визначення поняття в соціальних і гуманітарних науках, маємо зазначити, що більшість науковців має спільний погляд щодо відмінності гендера від біологічної статі, його соціального походження, яке конструюється через певні інститути соціалізації, культурні норми, розподіл праці, наявні в суспільстві ролі й стереотипи, відтворює відносини влади й нерівності, які також

можна деконструювати. Науковці доводять, що гендерні відносини є конструктами певної культури, у рамках якої вони працюють, а роботу цієї культури щодо визначення гендерної належності вони називають гендером. Зауважимо, що гендер конструюється через певну систему соціалізації, розподілення праці й утвердження в суспільстві культурних норм, ролей і стереотипів, тож він є своєрідним підсумком соціалізації людини в суспільстві відповідно до її статевої приналежності. Є багато визначень поняття «культура», що охоплюють різноманітні аспекти досліджуваного феномена. Зупинимось на такому: культура (від латинського «cultura» – обробіток, виховання, освіта, розвиток, шанування) – це сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, що відбивають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини, утілюються в результатах продуктивної діяльності.

Під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності. Культура характеризується змістом суспільно-історичного процесу, що впливає на формування людини як творчої, активної особистості; є сукупністю матеріальних і духовних цінностей, створених і розвинених людством у ході його історії. Реальне буття культури в неповторно індивідуальних творчих здібностях людей, що формуються й виявляються в безпосередньому й діяльному їх спілкуванні, утілюється в способах, засобах, знаряддях і продуктах людської діяльності (Клецина, 2007: 117).

Р. Уільямс (R. Williams) зазначає, що культура повинна бути вивчена як цілісний «спосіб життя», як реальний світ, у якому живуть (працюють, люблять, творять, відпочивають) звичайні люди. «Звичаєвість» або «повсякденність» культури означає, що всі ми беремо участь у її створенні й вчимося жити в ній завдяки низці повсякденних практик, що формують наші думки; ми здобуємо освіту, граємо, вчимо рідну мову, одержуємо навички праці, отримуємо досвід міжособистісних відносин. Саме в таких звичайних видах діяльності ми навчаємося культурі. Культурні сенси й значення набуваються в повсякденному досвіді (Минюшев, 2004: 272).

Усі вміщені в наукових джерелах визначення невідмінно вказують на людину і її діяльність як на необхідні й найважливіші чинники виникнення культури. За всім різноманіттям визначень культури чітко проглядаються дві змістові доміанти. 1. Безпосередня життєва взаємодія людини з дійсністю, суспільно й історично детерміноване відбиття форм і способів цієї взаємодії у внутрішньому

світі людини, її відносинах, переконаннях, звичках і поведінці. 2. Фундаментальною властивістю культури є те, що вона є механізмом, створеним для успадкування й передання соціальних сил від одного покоління іншому. Діяльність як спосіб розвитку культури містить насамперед культуротворчу активність, у ході якої створюються й перетворюються цінності культури. Але не будь-яка людська діяльність розвиває й узагальнює культуру, а тільки та, у результаті якої з'являються нові зразки й цінності матеріального й духовного життя, у результаті чого розвивається й змінюється сама людина (Мунтян, 2004: 38).

Усе вищезазначене дає підстави стверджувати, що культура надзвичайно різноманітна й виконує в житті суспільства й людини низку функцій: людинотворчу (гуманістичну), інформаційну, пізнавальну (гносеологічну), регулятивну (нормативну), семіотичну (знакову), ціннісну (аксіологічну) функцію.

Оскільки гендерна культура є складовою частиною загальної культури, то вона також є цілісною системою, що має певну структуру й відповідні функції; вона наявна в усіх аспектах людського життя й використовується суспільством для закріплення, збереження й передання надбань накопиченого соціального (гендерного) досвіду, що також є особливістю досліджуваного поняття.

Аналіз психолого-педагогічних джерел дозволив установити, що гендерна культура розглядається як сукупність статево-рольових цінностей у суспільних відносинах і відповідних нормативах поведінки, потреб, інтересів і форм діяльності. Вона зумовлена суспільним устроєм і пов'язаними з ним інституціями (Говорун та ін., 2004: 148).

В. Романова зазначає, що гендерна культура – це такий аспект культури суспільства, який пов'язаний зі статевими особливостями особистості. Зміст гендерної культури визначається формами спілкування і взаєминами між статями. В основі гендерної культури лежить міжстатевий розподіл праці. Це надає гендерній культурі характеру біполярності. Міжстатевий розподіл праці, базисом якого є розподіл функцій між чоловіками й жінками у відтворенні людського роду, нав'язує специфічні для чоловіків і жінок види діяльності й соціальні функції. Закріплення відмінностей між статями є основною функцією гендерної культури. Саме тому гендерна культура організована за протилежностями дуалістичної структури маскулінності й фемінінності. Гендерна культура – це така система форм і способів організації життя, без яких не існує жодне суспільство. Через певні норми й систему гендерної організації вона фор-

мує гендерні якості індивіда, розкриває в певному напрямі його здібності, спрямовує на здійснення тих чи інших видів діяльності. Гендерна культура детермінує не тільки стиль одягу й поведінку чоловіка чи жінки, але й оволодіння ними професійними знаннями (Романова, 2002: 189).

Зазначимо, що розвиток гендерної культури прямо пов'язаний з освітою, вихованням та інформуванням на основі гендерного підходу. Домінуючий раніше статево-рольовий підхід у професійній освіті, що враховує лише особливості біологічної статі, за якого декларувалася статева диференціація, нині розглядається не тільки як застарілий, але і як негуманний. Важливо зазначити, що попри високий рівень інтелектуального розвитку, активну технологізацію життя, молодь не володіє душевною чуйністю, у неї не розвивається достатньою мірою шанобливе ставлення до жінки й чоловіка і їхнє взаємне ставлення як до цінності, оскільки в освітніх закладах не створюються відповідні умови виховного впливу, в якому були б пріоритетними дружба, любов, вірність, почуття обов'язку, турбота, відповідальність, безкорисливість, співчуття, жіноча/чоловіча індивідуальність, неповторність особистості того, кого навчають. Причини цього полягають у фрагментарності, ситуативності, непослідовності формування гендерної культури в сучасних освітніх установах і в недостатній розробленості цієї проблеми в науці. Зрештою, ми можемо стверджувати, що розуміння та поява в молодій людині навичок гендерної культури дає можливість формувати неупереджене ставлення до здібностей і статусу людини незалежно від її статі, орієнтувати навчально-виховний процес на принципи егалітарності, на найповнішу самореалізацію особистості в освоєнні будь-яких сфер людської життєдіяльності. Достатньо нагадати, що проблема виховання гендерної культури в студентської молоді набуває особливого звучання в контексті гендерної політики в Україні. О. Кікінежді визначає гендерну культуру як знання соціально-психологічних механізмів становлення особистості жінки та чоловіка як рівних соціальних істот (Говорун та ін., 2004: 148).

П. Терзі вважає, що гендерна культура студентів – це особливий спосіб оформлення ними своєї життєдіяльності, зумовлений їхнім прагненням до максимальної реалізації своїх сил і здібностей як представників певної соціальної статі, що виявляється через комплекс відповідних інтелектуальних, ціннісно-змістових і поведінкових характеристик їхньої особистості, заснованих на знанні основ гендерної теорії, розвитку духовних

потреб, інтересів і смаків, що визначають вибір стратегії гендерної ідентичності, засвоєння цінностей, норм і правил статевої поведінки позитивної спрямованості, що відповідає їхній біологічній статі (Терзі, 2007: 238).

В умовах сучасного суспільства формування гендерної культури студентів має відбуватися в рамках гендерної рівності. Про це свідчать як міжнародні, так і українські документи про права людини (Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»). Основними компонентами гендерної культури є такі:

- 1) загальнокультурний елемент, який включає знання моделей різних народів, розуміння культурної зумовленості наявних гендерних моделей, норм, стереотипів і установок; розуміння змін, які відбуваються в гендерній сфері сучасного суспільства;
- 2) ціннісний елемент, який пов'язаний із ціннісними орієнтирами студентів: знання, прийняття чи неприйняття таких цінностей, як гендерна рівність, гендерна толерантність, антисексизм, тобто орієнтованість студентів на патріархальні чи егалітарні цінності; розуміння стереотипів і установок;
- 3) навчально-пізнавальний елемент: уміння набувати знань із гендерних питань; уміння критично аналізувати гендерні схеми й моделі, які нав'язуються суспільством; уміння відрізнити факти від домислів; володіння різноманітними методами пізнання стосовно гендерних питань;
- 4) інформаційний елемент: уміння й навички вільної орієнтації в інформаційному просторі, який стосується гендерної проблематики;
- 5) комуні-

кативний елемент, який включає знання, уміння й навички, необхідні для ефективної комунікації у сфері гендерної взаємодії, навички відповідальної самопрезентації; здатність успішно розв'язувати гендерні проблеми й конфлікти; 6) соціально-трудоий елемент, який урахує оволодіння знаннями та досвідом у гендерних аспектах громадської, соціально-трудої сфер, у питаннях економіки, права, професійного самовизначення; 7) особистісний аспект, який спрямований на розуміння себе як суб'єкта гендерного конструювання; самоактуалізацію гендерної ідентичності особистості; розуміння особистої відповідальності за конструювання власного гендера (Клещина, 2007: 117).

На сучасному етапі можливим є лише створення проектної моделі гендерної культури. Реалізація гендерного підходу передбачає оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями, навичками, способами діяльності, які необхідні для того, щоб викоринити стереотипи щодо обох статей і популяризувати гендерні аспекти.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що в процесі гендерного виховання формуються моральні риси студентської молоді, моральні звички поведінки, розвиваються вольові якості особистості. Не можна сформувати повноцінну гармонійну особистість без урахування викладачем статі молоді в навчально-виховному процесі. Таким чином, гендерне виховання має важливе значення для вирішення проблем морального розвитку українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говорун Т., Кравець В., Кікінежді О., Кізь О. Гендерні аспекти усвідомленого батьківства. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 148 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Активність особистості як форма вияву її індивідуальності і професіоналізму. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. К.: Інститут психології ім. Г. С. Костюка, 2002. Т. 1. С. 140–143.
3. Клещина И. Формирование гендерной компетентности как задача гендерного образования в высшей школе. Международная научная конференция «Гуманитарное образование и социальный контекст: гендерные проблемы», 25–28 июня 2007 г. / отв. ред. О. Попова. Санкт-Петербург: Изд. дом СПб ГУ, 2007. С. 117.
4. Минюшев Ф. Социология культуры: учеб. пособие. М.: Академический Проект, 2004. 272 с.
5. Мунтян І. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. О., 2004.
6. Романова В. Особливості статевої соціалізації підлітків: дис. канд. психол., наук: 19.00.05. Київ, 2002. 189 с.
7. Пірен М., Грицяк Н., Василевська Т., Іваницька О. Гендерні аспекти державної служби: монографія; за заг. ред. Б. Кравченка. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 7–11.
8. Терзі П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2007. 238 с.
9. Харченко С. Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика: монографія. Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. С. 258.
10. Хрисанова С. Словарь гендерных терминов. Х.: 2002. 99 с.

REFERENCES

1. Hovorun T., Kravets V., Kikinezhdi O., Kiz O. Gender aspects of conscious parenting. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2004. 148 s. [in Ukrainian]

2. Orban-Lembryk L. Aktyvnist osobystosti yak forma vyjavu yii indyvidualnosti i profesionalizmu [The activity of the individual as a form of expression of his personality and professionalism]. Teoretyko-metodolohichni problemy henetychnoi psykholohii. K.: Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka, 2002. T. 1. S. 140–143. [in Ukrainian]
3. Kletsyna Y. Formyrovanye hendernoї kompetentnosti kak zadacha hendernoho obrazovanyia v vysshei shkole [Formation of gender competence as a problem of gender education in higher education]. Mezhdunarodnaia nauchnaia konferentsiia «Humanytarnoe obrazovanye y sotsyalnyi kontekst: hendernye problemy», 25-28 yiunia 2007 h. / otv. red. O. Popova. Sankt-Peterburh: Yzd. dom SPb HU, 2007. S. 117. [in Russian]
4. Myniushev F. Sotsyolohiia kultury: ucheb. posobye [Sociology of culture: study. allowance]. M.: Akademicheskyy Proekt, 2004. 272 s. [in Russian]
5. Muntian I. Hendernyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv: dys.kand. ped. nauk: 13.00.04 [Gender approach in the professional training of students of higher pedagogical institutions: dissertation. ped Sciences: 13.00.04.]. O., 2004. [in Ukrainian]
6. Romanova V. Osoblyvosti statevorolovoї sotsializatsii pidlitkiv : dys. kand. psykhol nauk: 19.00.05 [Features of sex-role socialization of adolescents: diss. Cand. Psychology of science: 19.00.05]. Kyiv, 2002. 189 s. [in Ukrainian]
7. Piren M., Hrytsiak N., Vasylevska T., Ivanytska O. Henderni aspekty derzhavnoi sluzhby: monohrafiia [Gender aspects of civil service: monograph]. za zah. red. B. Kravchenka. K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2002. S. 7–11. [in Ukrainian]
8. Terzi P. Formuvannia hendernoї kultury studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 [Formation of gender culture of students of higher technical educational institutions: diss. Candidate ped Sciences: 13.00.04]. Kirovohrad, 2007. 238 s. [in Ukrainian]
9. Kharchenko S. Henderna osvita i vykhovannia studentskoi molodi v protsesi sotsializatsii: teoriia ta praktyka: monohrafiia. [Gender education and education of student youth in the process of socialization: theory and practice: monograph]. Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2013. S. 258 [in Ukrainian]
10. Khrysanova S. Slovar hendernyykh termynov [Dictionary of gender terms]. Kh.: 2002. 99 s. [in Ukrainian]